

פסחים סד

משה שווערד

1. צל"ח מסכת פסחים דף סד עמוד א

אלא הא והא ר"ש וכו'. לכאורה לשון אלא אינו מכוון, דהרי עדיין לא תירץ שום תירוץ אחר על ורמינהו, שאם היה מתירץ לו איזה תירוץ והיה מקשה איזה קושיא לסתור התירוץ שייך לשון אלא. ונראה דהאי ורמינהו אדלעיל על דברי רב פפא מהדר, דרב פפא קאמר הלכך כהן המקטיר את החלב וכו', דמשמע שזה קשור בזה, שאם עובר על חמץ שיש לאחד מבני חבורה מטעם דקיימי בלא ילין ממילא גם כהן המקטיר עובר ורמינהו וכו', וא"כ הרי תנא דברייתא תנינא מחייב על של אחד מבני חבורה ואפ"ה פוטר את המקטיר, ועל זה מסיק אלא, פירוש שחזור בו מסברת רב פפא, ואיכא תנא דמקיש ואיכא תנא דלא מקיש אף ע"פ דמחייב על של א' מבני חבורה, ועיין בתוס' בד"ה ואיכא דלא מקיש.

2. ספר בנייהו בן יהודע על פסחים דף סד/א

דף ס"ד ע"א הפסח נשחט בשלש כיתות. נראה לי בס"ד הטעם כנגד ג' מדרגות של קדושת ישראל שהם כהנים לויים ישראלים, ותקעו והריעו ותקעו כנגד ג' אבות, תקיעה כנגד אברהם שהוא חסד, ותרועה כנגד יצחק שהוא גבורה, ותקיעה כנגד יעקב שהוא קו הרחמים התפארת הנוטה כלפי חסד. והכהנים עומדים שורות של כסף כנגד משה רבינו ע"ה שהוא בנצח שהוא בקו החסד, ושורות של זהב כנגד אהרון שהוא בהוד שהוא בקו הגבורה...

3. תפארת ישראל - יכין מסכת פסחים פרק ה משנה ה

(לו) נעלו דלתות. ר"ל לא היה תלוי ברצונם להכנס כמה שירצו, אלא נכנסו לעזרה עד שנתמלאת, ואח"כ נועלין העזרה, וכן בפעם ב', [ונ"ל דלא נועלים רק להיכר כדי שלא יכנסו יותר, ויהי' נשחט בג' כתות, אבל בשעת שחיטת הפסחים פתחו השערים מיד, דאל"כ הרי כל הזבחים שנזבחו כששערי העזרה נעולים פסולים [כהתי"ט פ"ג דתמיד מ"ז], ואפי' למ"ש בס"ד בחומר בקודש [פ"ד סי' י'] דבשאר קרבנות ששחטום כשהשערים נעולים כשרים בדיעבד, עכ"פ בפסח דלכתחילה מנ"ל, ואת"ל דבפסח היה קבלה בידם שיהיו השערים נעולים בשעת שחיטתו, וא"כ ק"ל למה דאמרינן בפסחים [דפ"ח ב']. במסופק אם חייב בפסח, דניתי קרבן ונתני, דאם מחוייב בפסח יהיה זה פסח, ואם לאו יהיה זה שלמים, וקשה והיכי אפשר, והרי בפסח צריך שיהיו השערים נעולים, ובשלמים ששחטן כשהשערים נעולים פסולים [כעירובין ד"ב א'], אע"כ או שכשהשער פתוח בזמן שחיטת הפסח כשר בדיעבד, או שאפילו לכתחילה צריך לפותחו גם בשחיטת הפסח ולא נעלו רק להיכר וכדאמרן, וכך מסתבר דבל"ז לא ידענא מנ"ל לרבותינו נעילה זו בשעת שחיטת הפסח]:

4. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף סד עמוד א

נתמלאה העזרה נעלו דלתות העזרה. ויעו' ב"תפארת ישראל" שנתקשה היאך נעלו דלתות העזרה הא כל הזבחים שנזבחו כששערי העזרה נעולים הם פסולים. וקושייתו פלא הוא דהרי כ"ז נאמר רק על דלתות ההיכל דצריכין להיות פתוחים, ולא דלתות העזרה.

5. שערים מצויינים בהלכה

דף סד. משנה הפסח נשחט בשלש כתות שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל. פרש"י מצוה ליחלק לשלש כיתות זו אחר זו. ומשמע דאינו אלא מצוה ואינו מעכב, וכן מפורש ברמב"ם (ק"פ פ"א הי"א) דאם שחטו כולן בבת אחת כשר. אבל מהא דאיתא בגמ' אמר ר"י אין הפסח נשחט אלא בג' כיתות כו', משמע דמעכב, אך כבר כתב הכס"מ, דלאו דוקא, דא"כ הו"ל למימר הפסח שנשחט בפחות מג' כיתות פסול.

• עוד עיין מראה מקום #15

6. הערות הגר"ש אלישיב מסכת פסחים דף סד עמוד א

ג' כחות בשחיטת הק"פ וההלל במצרים

שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל. והנה הך קרא איירי בק"פ שהקריבו ישראל במצרים והרי במצרים לא שחטו כולם במקום אחד, והיאך נתחלקו לג' כיתות ומובא ב(מדרש) [ירושלמי] דהקב"ה נתן כח בקולו של משה והיה מכריז בכל ארץ מצרים במקום פלוני עד מקום פלוני בשעה זו, והיא כת אחת, וכן ממקום זה עד מקום זה בשעה שאח"ז והיא כת שניה וכו'. וכל א' הקריב בביתו בזמן המיועד לו. כך שנתחלקו לג' כיתות. עוד הובא שם שהקב"ה נתן כח בקולו של פרעה שהכריז בכל ארץ מצרים שמעתה אין אתם עבדי ואז אמרו במצרים ההלל - הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה. (ואזיל כרבנן דזמן הפסח וההלל כל הלילה וא"כ היה זה לאחר חצות).

7. רש"י מסכת פסחים דף סד עמוד א

קראו את ההלל – [1] אכל כיתות קאי.

8. תוספות מסכת פסחים דף סד עמוד א

קראו את ההלל – [2] פי' ליום דתניא בתוספתא ישראל שוחטין את פסחיהן וליום קוראים את ההלל קשה לר"י דאמרינן בפ' אין גערכין בערכין (יא.) ובכיצד מברכין (ברכות לה. ושם) אין אומרים שירה אלא על היין והכא חזינן דאיכא שירה בלא נסכים וכן היו מקדשין העזרות בב' תודות ובשיר ואומר ר"י דה"פ אין אומרים שירה בשעת הקרבת קרבן אלא על היין דמשמח אלקים ואנשים דריש ליה ועיקר שתייה ושמחה היינו בשעת אכילה ודומיא דהכי נמי לגבוה בשעת הקרבת קרבן קאמר דאין אומר שירה אלא על היין אבל שלא בשעת הקרבה היו אומרים שירה שלא על היין בכמה דוכתי.

9. ספר דבר שמואל

תוד"ה קראו וכו' ולוים קורין את ההלל. ודלא כרש"י דאג' כחות קאי וכו' רי"ז הלוי ה' ק"פ האריך צדק והעלה שגם רש"י מודק שהלויים אומרים את הכלל מדון שיר של קרבן וכדאמרינן בערכין (דף י') ובי"צ יוס צענה החליל מסכה לפני המזבח וקחשיב שחיטת פסח והיינו דבעינן שירה בכלי ודין שני מדאמרינן לקמן (דף ז"ה) אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואין אומרים כלל, וזה אינו שייך ללוים עיי"ש באורך, ומדבריו שם מובא דמה שהלויים קורין את הכלל זהו מבי"ח והבי"ח מספרי זועא (כובא בילקוט פרשת בהעלותך) ועל זנחיהם זו זניחת פסח וזניחת פסח נתרבה לתקיעת חלוצרות, וזה שלא כדעת המבי"ח מלוא ש"י"ד [כח. 3.] דשיר זה אינו מבי"ח אלא מתקני"ח עיי"ש וכ"כ דעת המקדש דוד סי' כ"כ אות ג' צ"ח וצחוס' וצ"ח זה, דשיר של פסח אלאמדי"ר.

10. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן כא

יב. אם צריך לחזור אחרי כלי היתר, כדי שלא לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו והנה מה שמוזכר במ"ב סימן ש"ח ס"ק י"ב דדווקא באין לו כלי היתר מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, נראה, שאין לטרוח הרבה בהשגת כלי היתר. ורק אם נמצא בקירוב מקום בלי טרוח רב, יש לו לשמש בכלי היתר ולא בכלי שמלאכתו לאיסור. ומסתבר דאם אין לו כלי היתר, אף שיכול לשאול אצל אחר מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור. דלכן לא כתב המ"ב ומיירי שאין יכול להשיג, אלא כתב ומיירי שאין לו.

11. תוספות ר' עקיבא איגר מסכת פסחים פרק ה משנה י

[אות כא] והשלישית במקומה עומדת. רמז בזה דגבי הראשונה נקט וישבה לה בהר הבית ועלה קאמר שניה בחיל. אבל השלישית שהיתה במקומה לא היה ישיבה אלא עמידה דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד עיין בירושלמי פ"ז דסוטה סוף הלכה ז':

12. שערים מצויינים בהלכה

דף סד: דעיילי תלתין ועבדי, עיילי עשרה ונפקי עשרה כו'. מכאן הקשה בשו"ת נודע ביהודה (מהר"ת או"ח סי' טו) עמש"כ בתשרי מהר"י מינץ, והובא ברמ"א (או"ח סי' סט) דאם אחר שהתפללו מנין א' באו אחרים ומתפללים במנין, לא יעמוד הש"ץ השני במקום שעמד הראשון, דנראה גנאי להראשונים כמו שהם לא יצאו יד"ח, ודוקא שנשארו עוד מהראשונים, דאם יצאו אין להקפיד, והקשה הנוכ"י דהרי כאן נשארו מהראשונים, אך סיים דאפ"ה יש לשמוע למהר"י מינץ שלא לבטל המנהג, וראיתי בכף החיים, שיש ארצות שלא נתקבל מנהג זה, וגם בזמנינו אין מקפידין בו.

13. דף על הדף פסחים דף סד עמוד ב

ובשו"ת קול אליהו (ח"א או"ח סי' א) תמה לפי"ז על מה דנפסק בשו"ע (או"ח סי' סט ס"א) דכאשר רוצים לפרוס על שמע ולומר קדיש וברכו צריך שיהיה עשרה אנשים דהוי דברים שבקדושה, ומתוך העשרה אנשים צריך לחזור שיהיה ששה אנשים שעדיין לא שמעו דהוי רוב העשרה, ומדוע לא נאמר דסגי בארבעה שלא שמעו דהוי שלישי ויותר, וכמו דחזינן הכא בגמרא דסגי כשליש אנשים חדשים.

ובשו"ת יביע אומר (ח"ח או"ח סי' יד אות ט) הביאו, וכתב דבאמת באור זרוע (הל' פסחים סי' רכו) הקשה על רש"י דלא יהי' אלא עשרה חדשים וזה לא מהני, וע"כ ס"ל כגירסת רבינו הננאל דגרס בגמרא דעיילי שלשים עבדי עשרה ונפקי ועיילי עשרה אחריו ועבדי נמי עשרה ונפקי ועיילי עשרה אחריו, וא"כ בכל כת יש שלשים שעדיין לא הקריבו, ולדבריהם לא קשה קושית הקול אליהו הנ"ל.

וכתב עוד דגם לגירסת רש"י ג"כ יש ליישב הקושיא הנ"ל מלבד מה שתירץ הקול אליהו עצמו דשאני כאן בגמרא שנשארו על כל פנים עשרה אנשים שהם מנין חשוב לכל דבר שבקדושה, יש לתרץ עוד דהכא מיבעיא לן בגמרא אי בעינן שלשים בבת אחת או בזה אחר זה, וא"כ בפעם הראשונה הרי ה' שלשים בפעם אחת ועשו המצוה כדת, אלא כדי לצאת הצד הזה שצריך שלשים בזה אחר זה בשלש כתות, יצאו חלק מהאנשים ונכנסו חדשים, אך בשביל זה סגי שיהיו בכל כת עשרה אנשים, וע"כ שפיר מועיל כשיוצאים עשרה ונכנסים עשרה חדשים, משא"כ הכא, עיין שם.

14. ספר בניהו בן יהוידע על פסחים דף סד/ב

וסמכינן אניסא. **מקשים עשרה נסים תנן [אבות פ"ה] נעשו לאבותינו בבית המקדש ובכללם לא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים. ולפי זה אמאי מזמנין כהן אחר בערב כיפור יסמכו אניסא דלא יארע לו קרי. ונראה לי התם איכא עוד חששא אחרת שמא לא יהיה מרוצה לשמים ויכנס וימות. ובוזה לא שייך לסמוך על הנס דהרי הוא מת מכת קדושת המקום שנכנס בו בהיותו אינו ראוי. ולהכי מזמנין כהן אחר בשביל חשש זה וחשש זה:**

15. צל"ח מסכת פסחים דף סד עמוד ב

אביי אמר ננעלו תנן וכו' וסמכינן אניסא. **נלע"ד דעד כאן לא אמר אביי סמכינן אניסא אלא דבר שבדיעבד כשר כמו פסח שפסק הרמב"ם בפ"א מהלכות קרבן פסח הלכה י"א שאם שחט כל הפסחים בבת אחת כשר, וכיון דרק לכתחלה בעינן שלש כתות סמכינן אניסא, אבל דבר שמעכב בדיעבד גם אביי מודה דלא סמכינן אניסא, שהרי שנינו [יומא ב' ע"א] שמתקינין לכה"ג כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול, וכן כמה מקומות דלא סמכו אניסא, (ועיין מ"ש לעיל דף נ"ח [ע"א ד"ה חיישינן] לענין מכמר בישראל). /א/ ואפשר מהכא נפקא ליה להרמב"ם דבדיעבד אם נשחט בבת אחת כשר מדסבר אביי דסמכינן אניסא, והכסף משנה נדחק שם מאין למדו הרמב"ם, יעויין שם. /ב/ ועוד נ"ל שלמדו הרמב"ם מדאמרינן בקידושין דף מ"ב ע"א מנין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד שנאמר ושחטו אותו וגו', ואם כל ישראל יוצאין בפסח אחד אין כאן שלש כתות, אלא דשם קאמר יוצאין דמשמע דיעבד, לכן מחלק הרמב"ם בין תחלה לדיעבד.**

16. הערות הגר"ש אלישיב מסכת פסחים דף סד עמוד ב

תורה לא בשמים היא

אביי אמר ננעלו תנן. והק' מהרש"א דלכא' שמעינן מאביי דס"ל דננעלו תנן, וכפירש"י דלא יכנסו כולם ולא יהיו ג' כתות, דע"כ בעי בזה אחר זה, ואיפשיט בזה בעיית הגמ'. ויעוי' בצל"ח דר"ל כיון דאין משגיחין בבת קול להכריע הדין בשביל הב"ק, ה"נ אין משגיחין בניסא להכריע בזה ספיקא דדינא כי לא בשמים היא. ואמנם דחה הצל"ח תי' זה מהא דכ' התוס' בברכות דף נ"ב א' בעובדא דר' אליעזר הגדול דמן השמים הוכיחו דהוא צודק, ואמרו אין משגיחין בב"ק, ובפלוגתא דב"ש וב"ה סמכינן אבת - קול ופסקינן כב"ה, וכ' התוס' דשאני גבי ר"א שהיה הב"ק נגד הרוב וכבר אמרו תורה אחרי רבים להטות, אבל ב"ה היו רבים ואולם ב"ש מחדדי טפי ולכן ס"ד דבכה"ג לא אזלינן אחר הרוב ולזה אהני הב"ק, ולפ"ז כ' הצל"ח דה"נ יל"ד לסמוך הנס היכא דאיכא לספוקי ספיקת הגמ' הכא אי בב"א או בזא"ז דע"י הנס מתברר דפסקינן בזא"ז ואי"ז נגד התורה.

והנה בגמ' תמורה דף ט"ז. א' דבזמן אבלו של משה נשתכחו הרבה הלכות, וביקשו מיהושע שיראה לקבל מן השמים היכי עבדינן ואמרו לא בשמים היא. ומשמע דאמרינן כן בכל הכרעה ואף שאינה נגד התורה, ודלא כהתוס'. והדרא תי' הצל"ח לדוכתה (והתוס' רק אהני לגבי ר' יהושע שם, אבל לא אהא דפסקינן כב"ה).

וצ"ע באמת היאך סמכינן אב"ק לזה דפסקינן כב"ה. והנה בהקדמת השער"י הביא בשם גיסו לפרש הא דר"ח בעי מרמב"ח בסוגיא דזה הנהגה, (ב"ק כ' ע"ב), והשיב לו לכי תשמע לי. ותמוה דאטו ביקש שטר על ת"ת, ופי' דבדרך הרגיל אם מתווכחים תרי צורכי מרבנן, הרי כ"א חושב שהוא מבין כמו השני, ואם השני אמר דבר הרי דנטוה הוא לחלוק עליו דמהיכ"ת דהוא צודק. אבל אם השני הוא רבו וגדול ממנו הרי אף אם אינו מבין יתבונן שוב ושוב עד שיעמוד על האמת, וזהו לכי תשמע וע"ז כאשר תקבל אותי שהנני גדול ממך וראוי להתבונן בדברי בזה יש תועלת באמירת הסבר או אומר לך.

וה"נ י"ל דבאמת א"א סומכינן על הב"ק דרוב עדיף ממחדדי, אלא דע"י הב"ק יש להתבונן אולי צודקים הם, והיו מתלמידי ב"ש שחזרו בהם מחמת עצמם שנתעוררו ע"י הב"ק לחשוב שוב, ואז הכריעו מעצמם שאכן ב"ה הם צודקים, וממילא נפסקה ההלכה כב"ה דעתה הוה רוב ומחדדי מכריעים ההלכה כב"ה. ולא

דאהני הב"ק להכרעה דלא בשמים היא. ועכ"פ לנידון ידון, תירוץ הצל"ח על קושיית המהרש"א א"ש, דליכא למיסמך על הכרעת הנס. וכמש"נ (ור' יהושע דאמר אין משגיחין בב"ק כלל פי' אף לא להתעורר להתבונן שוב).

17. מהרש"א על פסחים דף סד/ב

גמ' אביי אמר ננעלו תנן כמה דמעילו עיילו וסמכינן אניסא כו'. ויש לדקדק לאביי כיון דבנס ננעלין כדי דלא ליעיילו כולהו ולא יהיו ג' כיתות אם כן היאך מספקא לן אי בבת אחת בג' כיתות דא"כ למה ננעלין כלל בין כל כת וכת ויש ליישב ודו"ק:

18. צל"ח מסכת פסחים דף סד עמוד ב

שם ננעלו תנן. **והקשה מהרש"א כיון דבנס ננעלין כי היכי דלא ליעיילו כולהו ולא יהיה ג' כתות, א"כ למה נסתפק אם סגי בבת אחת. ולכאורה קשה אולי כיון דאין משגיחין בבת קול להכריע הדין בשביל הבת קול, הכי נמי אין משגיחין בניסא להכריע בזה ספיקא דדינא כי לא בשמים היא.** ואמנם התוס' במס' ברכות דף נ"ב ע"א [ד"ה ורבי יהושע] כתבו דדוקא התם בעובדא דר"א הגדול שהיה הבת קול נגד הרוב אמרו אין משגיחין בבת קול דכתיב אחרי רבים להטות, אבל כאן שהיו מסופקים בפירושא דהאי קרא ושחטו אותו קהל עדת וגו', שפיר היה להם להכריע ע"י הנס של הנעילה....

19. צל"ח מסכת פסחים דף סד עמוד ב

שמעת מינה הולכה שלא ברגל הוה הולכה דלמא הוא נייד פורתא. ופקחתי עיני בדברי רבינו הגדול בפ"א מהלכות קרבן פסח הלכה י"ד וכתב שחט השוחט וקיבל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כדי שיתעסקו רבים במצוה זו עד שיגיע הדם אצל הקרוב למזבח שופכו שם שפיכה וכו', ולא הזכיר רבינו שצריך לנייד פורתא. והדבר תמוה שהרי רבינו פסק בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין [הלכה כ"ג] הולכה שלא ברגל אינה הולכה. [א/ שוב ראיתי שהלחם משנה כאן בהלכות קרבן פסח הרגיש בזה וכתב שרבינו סמך עצמו על שכבר הזכיר בהלכות פסולי המוקדשין שבעינן הולכה ברגל, והוא דוחק.

ואמנם אחרי רואי רש"י בשמעתין בד"ה שמעת מינה הולכה שלא ברגל, וכו' ומאי אשמעינן מתניתין דאיכפל למתני סדר הולכתן האיך אי לאו הא אתי לאשמעינן, עכ"ל רש"י. ולכאורה הם שפת יתר והרי הקושיא כפשוטה שלא נזכר הגדול במשנתנו. אלא נראה דעת רש"י דמן הסתם סתמו כפירושו כשאחד נותן לחבירו דרכו שנייד ברגל, ולכך היה קשה לרש"י דקארי לה מאי קארי להקשות כלל ממשנתנו. וליישב דעת המקשה כתב רש"י שהוכיח לעצמו דעל כרחק משנתנו מיירי בלא נייד, דאל"כ לא קמשמע לן מידי ולמה איכפל למתני סדר הולכתן, אבל כדמשני דנייד [ב/ ומשנתנו קמ"ל ברוב עם הדרת מלך, א"כ נשארה משנתנו כלשונה ואין צריך להוסיף בה הגדת הרגל כי מן הסתם כן הוא הסדר. וכיון דרבינו הגדול אמר כדי שיתעסקו רבים במצוה זו, שוב סתמו כפירושו דנייד פורתא.

20. ספר דבר שמואל- תנינא

תן עיניך בפסחים. כפי לי ר' יוסף אייכנושעוין שיי למח לא מנח אח
השקלים שכרי חוצה על כל אחד לחת כל שנה מחצית השקל,
ונראה דאפ"ל שרצה לדעת כמה נמלאים צפסת צירושלים.

שחיטה כשרה בזר

21. רש"י מסכת פסחים דף סד עמוד א

שחט ישראל - אם ירצה, שהשחיטה כשירה בזרים בכל הקרבנות.

22. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף סד עמוד א

שחט ישראל וקבל הכהן נותנו לחבירו. עי' רש"י דכ' אם ירצה הישראל לשחוט, ולכאן' הא ילפינן מדכתי' ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל דמצוה על הבעלים לשחוט הקרבן. ולגבי הא דפליגי אי הני כהני שלוחי דידן או דרזמנא, כבר ביארו בזה דלגבי שחיטה ודאי שלוחי דידן נינהו. ולכאן' הא מצוה בו יותר מבשלוחו, ומאי "אם ירצה". ובלשון רש"י משמע אם ירצה ישראל אף שאינו מבני החבורה, וצ"ע. וראה להלן.

23. שערים מצויינים בהלכה

קמ"ל דשחיטה בזר כשרה. בשער המלך (ביאמ"ק פ"ו) הביא הגמרא יבמות (לג'): דפריך, זר ששימש במקדש במאי, אי בשחיטה הא שחיטה בזר כשרה, ופרש"י דאין כאן זרות, ומוכיח מזה דדוקא משום זרות ליכא, אבל חייב משום שבת. ובערוך לנו (שם) כתב, דאי אפשר לפרש כן, כיון דזר מותר בשחיטת קדשים לכתחילה, היאך יתחייב על השחיטה, עי"ש. והנה בגמרא דהכא נמי מוכח כדברי הערוך לנו, דאיתא במשנה שחט ישראל וקבל הכהן כו' כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, ומשמע דאכולהו קאי, וא"כ הזר היה יכול לשחוט בשבת כמו בחול. ואפשר דאין כ"כ ראייה, שיש לחלק בין קרבן פסח דמחויב בה כל אחד ואחד מישראל, משא"כ קרבן ציבור ממש, הגם שיש לכל ישראל חלק בה, מ"מ החוב על הכהנים. וכן ראיתי בהגהות חשק שלמה להגאון מהר"ש מווילנא עמ"ס מנחות (יט.) שהוכיח דבקרבן יחיד וקרבן פסח המצוה שהשחיטה יהיה בבעלים.

24. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף סד עמוד א

כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. ויעוי' ברש"י יבמות דף ל"ג ע"ב בד"ה שחיטה, דמשמע מלשונו דהא דשחיטה בזר כשירה היינו דליכא משום זרות אבל איסור שבת מיהא איכא, והנה מבורר במתני' דגם הישראל יכול לשחוט ותנן כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, ומשמע לכאן' דאף בשבת שרי ליה, ואולם כבר הבאנו לעיל דמצוה בק"פ דהבעלים ישחטו. וכ"כ הרש"ש שם דפסח שאני דלכתחילה מצות השחיטה בבעלים, ולהכי בזה אמרינן דכמעשהו בחול כו'. ואולם מלשון רש"י "אם ירצה" משמע לכאורה דאיירי בישראל אחר סתם ולא בבעלים, דאי הוי הבעלים מאי לישנא ד"אם ירצה" הא מצוה היא, ולפ"ז צ"ל לשיטת רש"י ביבמות דבאמת בשבת יהיה אסור לו.

25. משנה מסכת כלים פרק א

(ח) לפנים מן החומה מקדש מהם, שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני. הר הבית מקדש ממנו, שאין זבים וזבות נדות ויולדות נכנסים לשם. החיל מקדש ממנו, שאין גוים וטמא מת נכנסים לשם. עזרת נשים מקדשת ממנו, שאין טבול יום נכנס לשם, ואין חיבים עליה חטאת. עזרת ישראל מקדשת ממנה, שאין מחסר כפורים נכנס לשם, וחיבין עליה חטאת. עזרת הכהנים מקדשת ממנה, שאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם, לסמיכה לשחיטה ולתנופה:

26. רש"י מסכת פסחים דף ז עמוד ב

פסח וקדשים - הבעלים נצטוו דכתיב (ויקרא א) וסמך ידו ושחט.

27. רש"י מסכת פסחים דף ז עמוד ב

רש"י ד"ה פסח הבעלים נצטוו כו'. לכאורה מזה סתירה להש"ך בחו"מ שפ"ב סק"ד שכתב דמי שהוא מוהל אינו רשאי ליתן לאחר את בנו למוהלו ומבטל בזה מ"ע. הרי שחיטת קדשים דג"כ נצטוו בעליו ובכולי הש"ס מוכח דכהנים היו רגילין לשחוט. ועי' מש"כ בברכות (לא ב) אמנם ק"ל הרי במנחות (יט) אמר' אי מה כו' אף שחיטה בבעלים והוא לא מצית אמרת כו'. וצ"ל דהתם הכוונה שאינה לעיכובא אבל מ"מ מצוה בבעלים והעיקר נ"ל דכונת רש"י שהבעלים נצטוו שישתדלו בשחיטת קרבנם אם ע"י עצמו או ע"י שלוחן:

28. שפת אמת מסכת פסחים דף סד עמוד א

שחט ישראל לכאורה י"ל הטעם כדי שיהיו הכהנים כולן פנוין לעסוק בהקרבת הפסחים אך רש"י פי' שחט ישראל אם ירצה וכ"מ בגמ' דמקשינן לא סגי דלאו ישראל ומשני דקמ"ל דמקבלה ואילך מצות כהונה [אכן בדברי הימים ב' גבי פסח חזקיהו משמע דהיכא דאפשר שוחט ישראל וע"ש ברש"י דמצוה בבעלים]...

1. דף על הדף פסחים דף סד עמוד ב

בגמ': ת"ר מעולם לא נתמעך אדם בעזרה חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל שנתמעך בו זקן אחד והיו קוראין אותו פסח מעוכין.

המנחת אלעזר בספר דברי תורה (ח"א אות מ"ט) תמה דאיך נתמעך אותו הזקן, והא קי"ל לעיל (ח ב) דשלוחי מצוה אינן ניזוקין. וכתב דודאי מחמת ריבוי הבאים לעזרה הוי כשכיח הזיקא לענין שיתמעך אדם בעזרה בזמן עשיית הפסח, אלא דהקב"ה עשה נס בכל שנה ושנה והמיעוט החזיק את המרובה, וכהא דתנן עומדים צפופין ומשתחווים רווחים, ובאותו פסח בימי הלל לא עשה הקדוש ברוך הוא נס זה וחזר להיות שכיח הזיקא מצד הטבע. (והוסיף דאולי אותו זקן לא נתכוין אז לשם שמים, וכדלעיל ח. שמא תאבד לו מחט).

2. דף על הדף פסחים דף סד עמוד א

מימיהם של כת שלישית לא הגיעו לאהבתי כי שמע ה' מפני שעמה מועטין.

דרש הרה"ק רבי דוד מקוצק זצ"ל: אלמלי היו מגיעים למדרגת אהבתי, שוב לא היו נמנים על כת שלישית, אלא על כת ראשונה בזריזות, (להבות קודש עמוד קצד) (ומעי"ז מובא מהאדמו"ר רבי אהרן מנחם מענדיל מראדזמין, עיין ליקוטי רא"ם עמוד י א)

3. דף על הדף פסחים דף סד עמוד ב

בגמ': קבל את המלא וכו' אין מעבירין על המצוות וכו'.

הג"ר אליעזר קונשטט שליט"א בקובץ מוריה (שנה כ' גליון ה - ז ע' קלח) העיר על מש"כ בשאגת אריה (סי' כח) דאין מעבירין על המצוות שייך רק בשתי מצוות, אבל במצוה ודבר הרשות יכול להקדים את הרשות. וא"כ מאי ראי' איכא לר"ל, הא החזרת הריקן היא רשות. וצ"ע ע"כ.

4. דף על הדף פסחים דף סד עמוד ב

בגמ': קיבל את המלא ומחזיר את הריקן וכו'.

מכאן כתב המהרי"ל (הל' קריאת התורה) ונפסק ברמ"א (סי' קמ"ז סע' ח') דביום שיש בו שתי ספרי תורה דאין מסלקין את הספר הראשון עד שכבר הניחו הספר השני על השלחן שלא יסיחו דעתן ויהיו פנוים מן המצוה, ודו"ק.

ומכאן כתב המהרי"ל (שם) בשם המרדכי שלא ירד מי שכבר קרא בתורה עד שיעמוד אצל התורה הנקרא לעלות אחריו.

5. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף סד עמוד ב

תרי סוגי ברוב עם הדרת מלך

רש"י ד"ה ברב עם הדרת מלך שהיו כולם עסוקין בעבודה. והיינו שיש ב' סוגי ברוב עם א, שא' עושה מצוה בפרסום ובמעמד רוב עם מישראל כמ' בברית מילה ועוד, ב, ברוב עם שהרבה יחד עסוקין כולם במצוה, וזה עדיף טפי. ולרוב מעלת חשיבות ענין ברוב עם ככה"ג שהרבה עסוקין במצוה העדיפו שרק כהן א' יעשה ההולכה בדם וכל השאר יעמדו על מקומם בלא הולכה, וא"כ כלפי הדם הרי מתבטל במקצת עבודה זו של ההולכה עד המזבח, ומ"מ עדיף מעלה זו הגדולה של ברוב עם מאשר שלימות הולכת הדם כדינה עד המזבח.